

Κωστή Κοκκινόφτα
Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου
**Η ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ
ΚΥΠΡΙΩΝ**

Σύμφωνα με την παράδοση, η περιοχή, όπου σήμερα βρίσκεται η Μονή του Αποστόλου Ανδρέα, συνδέεται με τον Πρωτόκλητο μαθητή του Χριστού, όταν αναγκάστηκε να καταφύγει στο νησί, μετά την έναρξη των διωγμών εναντίον των μαθητών του Θεανθρώπου. Αφού παρέμεινε σε αυτό για μικρό χρονικό διάστημα, ο Απόστολος θέλησε να μεταβεί σε άλλα μέρη, για να κηρύξει τη νέα θρησκεία και να αρχίσει το αποστολικό του έργο. Επιβιβάστηκε τότε σε καράβι, που έπλεε στα ανοικτά της Σαλαμίνας με πορεία προς τα νησιά Κλείδες, στο βορειοανατολικό άκρο της χερσονήσου της Καρπασίας, όπου, όμως, συνάντησε αντίθετο άνεμο. Στο μεταξύ, στο καράβι σώθηκε το πόσιμο νερό, οπότε ο Απόστολος βεβαίωσε τον καπετάνιο, ότι στη στεριά υπήρχε πηγή και υπέδειξε να σταλούν με βάρκα δύο ναύτες, για να γεμίσουν τα βαρέλια.

Οι ναύτες, ωστόσο, δεν εντόπισαν την πηγή, γι' αυτό και ο Απόστολος κατέβηκε ο ίδιος στη στεριά και, αφού επικαλέσθηκε τη βοήθεια του Θεού, μετακίνησε παρακείμενο βράχο, από τη βάση του οποίου ανέβλυσε δροσερό νερό, που είναι το λεγόμενο μέχρι τις μέρες μας «Αγίασμα του Αποστόλου Ανδρέα». Στη συνέχεια επέστρεψε στο καράβι και, αφού προσευχήθηκε, θεράπευσε το τυφλό παιδί του καπετάνιου, όταν του έδωσε να πει από το αγιασμένο νερό και να νίψει το πρόσωπό του, γεγονός που συνέτεινε, ώστε οι ευρισκόμενοι εκεί να πιστέψουν στον Χριστό. Σύμφωνα και πάλι με την παράδοση, σε μεταγενέστερο χρόνο, ο καπετάνιος ανήγειρε στην περιοχή μικρό εκκλησάκι, προς τιμή του Αποστόλου Ανδρέα¹.

Αργότερα, γύρω από το εκκλησάκι αυτό λειτούργησε Μονή, η οποία επανιδρύθηκε στα μέσα του 19ου αιώνα, οπότε και απέκτησε ευρεία φήμη, λόγω των θαυμάτων, που

1. Για τη σχετική παράδοση και τις διάφορες παραλλαγές της βλ. Νέαρχου Κληρίδη, *Μοναστήρια στην Κύπρο. Θρύλοι και Παραδόσεις*, Λευκωσία 1952, σ. 78-81· Ιωάννη Τσικνόπουλλου, *Ο Απόστολος Ανδρέας*, Λευκωσία 1967, σ. 62· Κωστή Κοκκινόφτα, *Η Μονή του Αποστόλου Ανδρέα*, Λευκωσία 2009, σ. 14-15.

επιτελούσε ο Απόστολος. Γι' αυτό και πολλοί προσκυνητές μετέβαιναν στη Μονή, ειδικά κατά την πανήγυρή της, στις 15 Αυγούστου, μεταφέροντας μαζί τους ποικίλα αφιερώματα, που «έτασσαν» στον Απόστολο, για να θεραπεύσει τους ίδιους ή κάποιο μέλος της οικογένειάς τους, ή να τους βοηθήσει στις δυσκολίες, που αντιμετώπιζαν. Πολλοί προσέφεραν επίσης αναθήματα από κερί ή από πολύτιμα μέταλλα, κυρίως από ασήμι, σε σχήμα μελών ή και ολόκληρου του ανθρώπινου σώματος, τα οποία τοποθετούσαν μπροστά από την εικόνα του².

Στη διάδοση της φήμης της Μονής στα νεότερα χρόνια, καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισε ένα θαυμαστό γεγονός, που συνέβη στα τέλη Μαρτίου του 1912 (αρχές Απριλίου, με βάση το νέο ημερολόγιο), όταν μία μητέρα, ύστερα από υπόδειξη του Αποστόλου Ανδρέα, συνάντησε τον από παιδικής ηλικίας απολεσθέντα γιο της, τον οποίο είχαν απαγάγει και εξισλαμίσει φανατικοί Τούρκοι. Το περιστατικό αυτό συγκίνησε τους λαϊκούς ποιητές του νησιού³, οι οποίοι το ίδιο έτος κυκλοφόρησαν σχετικά ποιητάρικα

2. Ιω. Γσικνόπουλλου, *Ο Απόστολος Ανδρέας*, ό.π., σ. 36.

3. Για τα ποιητάρικα άσματα, που χρησιμοποιήθηκαν στην ανά χειράς μελέτη, αντλήθηκαν πολύτιμες πληροφορίες από τις μελέτες των Φοίβου Σταυρίδη, *Βιβλιογραφία Κυπριακής Λαϊκής Ποίησης. Φυλλάδες και αυτοτελείς εκδόσεις (1884-1960)*, Λευκωσία 2002· Κωνσταντίνου Γιαγκουλλή, *Οι ποιητάρηδες της Κύπρου*, Λευκωσία 2005.

άσματα⁴, ενώ παρόμοιες εκδόσεις, ένδειξη του ενδιαφέροντος, που εξακολούθησε να υπάρχει γύρω από το γεγονός αυτό, παρατηρήθηκαν μέχρι και τη δεκαετία του 1970⁵. Καταγράφηκε επίσης στο περίφημο «Χρονικό του χωρίου Λύσης», ως ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα του έτους εκείνου⁶, και θεωρήθηκε ότι συνέτεινε σε μεγάλο βαθμό στην περαιτέρω διάδοση της φήμης της Μονής⁷.

4. Ενδεικτικά βλ. *Το θαύμα του Αποστόλου Ανδρέου εμφανισθέν κατ' όναρ εις την μητέρα του απολεσθέντος υιού της Παντελή του τέως Δερβίσου, υπό Αναστασίου Νικολάου*, [Λευκωσία 1912;]· *Η διά θαύματος του Αποστόλου Ανδρέου ανεύρεσις του απολεσθέντος Παντελή, εξ Αλλαγιάς της Μ. Ασίας, και η υπό των Τούρκων σύλληψις αυτού, υπό Χριστόφορου Θ. Παλαίση*, [Λευκωσία] 1912. (Επανεκδόθηκε στη Λευκωσία και στη Λάρνακα το ίδιο έτος. Περιελήφθη επίσης στον συλλογικό τόμο των ποιημάτων, που ο Παλαίσης εξέδωσε στη Λευκωσία, το 1913) [= Κωνσταντίνου Γιαγκουλλή, *Χριστόφορου Θ. Παλαίση: Άπαντα*, τ. Α' (1896-1913), Λευκωσία 2000, σ. 140-147]· *Το μέγα θαύμα Αποστόλου Ανδρέου του Πρωτοκλήτου, υπό Χριστοδούλου Ι. Πτωχοπούλου*, Λάρνακα 1912· *Το θαύμα του Αποστόλου Ανδρέου, υπό Κλεάνθους Σάββα*, Λεμεσός 1912· *Μέγα θαύμα του Αποστόλου Ανδρέα διά τον Παντελήν Δερβίσιν υπό Χρ. Μ. Τζαπούρα*, Λευκωσία 1912 [= Κωνσταντίνου Γιαγκουλλή, *Χριστόδουλου Μ. Τζαπούρα: Άπαντα*, Λευκωσία 2001, σ. 260-264· Κ. Κοκκινόφτα, *Η Μονή του Αποστόλου Ανδρέα*, ό.π., σ. 315-320]· *Η ανεύρεσις διά θαύματος του Αποστόλου Ανδρέα του χαμένου Παντελή εξ Αλλαγιάς και η αρπαγή του από τους Τούρκους, υπό Παντελή Χατζηγεώργη*, Λευκωσία 1912 (επανεκδόθηκε τρεις φορές το ίδιο έτος).

5. Για παράδειγμα, ο Ανδρέας Μαπούρας εξέδωσε το σχετικό άσμα τα έτη 1957, 1959, 1962, 1967, 1973 και 1978. Για την έκδοση του 1957 βλ. *Το θαύμα του Αποστόλου Ανδρέα (ποίημα παλαιόν)· πώς ανευρέθη ο Παντελής Χότζιας με την μητέρα του διά θαύματος του Αποστόλου Ανδρέα, υπό Ανδρέα Π. Μαπούρα*, [Λάρνακα] 1957 [= Κώστα Κατσώνη (επιμ.), *Ανδρέας Μαπούρας: Οι ποιητάρικες φυλλάδες*, Λάρνακα 2015, σ. 343-348].

6. Άνθιμου Πανάρετου, «Το Χρονικόν του χωρίου Λύσης», *Πνευματική Κύπρος* 16 (1962) 165.

7. Γεώργιου Πτωχόπουλου, *Η αξιοθαύμαστος ιστορία της εν Κύπρω εικόνας, εκκλησίας και αγιάσματος του πολυθαυμάστου Ανδρέου του Πρωτοκλήτου*, Ριζοκάρπασο 1961 σ. 14-19· Ιω. Τσικνόπουλλου, *Ο Απόστολος Ανδρέας*, ό.π., σ. 43.

Σύμφωνα με τα σχετικά δημοσιεύματα της εποχής, γύρω στα 1896, οι Τούρκοι απήγαγαν στην πόλη Αλλάγια της Μικράς Ασίας τον μικρό Παντελή, γιο μιας φτωχής Ελληνίδας, ονόματι Μαρίας, και τον οδήγησαν στα οθωμανικά ιεροδιδασκαλεία. Έκτοτε η μάνα τον αναζητούσε συνεχώς και εναπέθετε στον Θεό τις ελπίδες για την ανεύρεσή του με τις καθημερινές της προσευχές. Αρκετά χρόνια αργότερα, το 1912, είδε στον ύπνο της κάποιον Ανδρέα, που της ανακοίνωσε ότι σύντομα θα συναντούσε τον χαμένο της γιο⁸. Πεισμένη ότι ο επισκέπτης της δεν ήταν άλλος από τον Πρωτόκλητο μαθητή, αναχώρησε με το αυστριακό ατμόπλοιο, που εκτελούσε το δρομολόγιο Σμύρνης - Λάρνακας, για προσκύνημα στην ιστορική Μονή του στην Κύπρο. Με το ίδιο καράβι ταξίδευαν επίσης πολλοί Κύπριοι, άνδρες και γυναίκες, οι οποίοι εργάζονταν στη Μερσίνα και τα Άδανα, ως υπάλληλοι γερμανικής εταιρείας, που κατασκεύαζε τα σιδηροδρομικά έργα της Ανατολής. Στο καράβι υπήρχε ακόμη μικρή ομάδα δερβίσηδων, οι οποίοι επισκέπτονταν το νησί για να διευθετήσουν διάφορες οικονομικές εκκρεμότητες των τεκνέδων.

Σε κάποια στιγμή, η Μαρία διηγήθηκε την προσωπική της τραγωδία στις άλλες γυναίκες, με τις οποίες συνταξίδευε, και εξέφρασε την πίστη της, ότι με τη βοήθεια του Αποστόλου θα έβρισκε τον γιο της. Τη διήγησή της ακροαζόταν με μεγάλο ενδιαφέρον ένας από τους δερβίσηδες, ο οποίος παρατηρούσε προσεκτικά τη γυναίκα. Τελικά την πλησίασε και της απηύθυνε τον λόγο, βεβαιώνοντάς την ότι ήταν ο χαμένος της γιος, αφού, όπως φαίνεται, εξακολουθούσε να διατηρεί ενθυμώσεις από την παιδική του ζωή⁹. Τον αναγνώρισε δε και η μητέρα του από διάφορα χαρακτηριστικά σημάδια, που είχε εκ γενετής.

Ακολούθως, μέσα σε συνθήκες βαθύτατης συγκίνησης, ο πρώην δερβίσης αφαίρεσε το κάλυμμα της κεφαλής και, αφού ξύρισε τη γενειάδα του και ντύθηκε με ελληνικά ρούχα, ομολόγησε πίστη στον Χριστό¹⁰. Μόλις δε το καράβι κατέπλευσε στη Λάρνακα, μητέρα και

8. Βλ. *Πατρίς*, 29/11.4.1912.

9. Βλ. *Ελευθερία*, 24/6.4.1912.

10. Βλ. *Φωνή της Κύπρου*, 24/6.4.1912 [= Κ. Κοκκινόφτα, *Η Μονή του Αποστόλου Ανδρέα*, ό.π., σ. 114]. Το ανωτέρω γεγονός περιγράφεται εκτενώς στον κυπριακό τύπο της εποχής. Ενδεικτικά βλ. *Εμπρός*, 22.3.1912· *Φωνή της Κύπρου*, 24/6.4.1912· *Ελευθερία*, 24/6.4.1912· *Σάλπιγξ*, 29.3.1912· *Πατρίς*, 29/11.4.1912· *Τα Νέα*, 30/12.4.1912· *Εφημερίς του Λαού*, 6/19.4.1912.

γιος μετέβηκαν στον ναό του Αγίου Λαζάρου και ευχαρίστησαν τον Απόστολο για το θαύμα του. Στη συνέχεια, ο Παντελής ομολόγησε για δεύτερη φορά πίστη στον Χριστό μπροστά στον ιερέα του ναού, π. Ιωάννη Μακούλη, ο οποίος σφράγισε την επάνοδό του στον Χριστιανισμό με την τέλεση του μυστηρίου του χρίσματος¹¹. Ακολούθως, αφού επισκέφθηκαν τη Μονή του Αποστόλου Ανδρέα, μητέρα και γιος αναχώρησαν για τη Σύρο, όπου ήταν εγκατεστημένη μία από τις αδελφές του Παντελή. Σύμφωνα με σχετικό δημοσίευμα, η τοπική εκκλησιαστική αρχή θεώρησε ότι έπρεπε να ξαναγίνει η βάπτισή του, ώστε να αποτελέσει γνήσιο μέλος της χριστιανικής κοινωνίας. Το μυστήριο έγινε την ίδια χρονιά και ο Παντελής μετονομάστηκε σε Ανδρέα, προς τιμή του σωτήρα του, Πρωτόκλητου μαθητή¹².

Ο κυπριακός λαός τιμούσε ιδιαίτερα τον Απόστολο Ανδρέα, που θεωρούσε προστάτη των ναυτικών, οι οποίοι είχαν την εικόνα του στα πλοιάριά τους, για να τους φυλάει η Χάρη του¹³. Ενδεικτικό της βαθιάς αυτής πίστης είναι το γεγονός, ότι πολλές φορές οι επιβαίνοντες στα ελληνικά, ή ακόμη και στα τουρκικά ή αραβικά πλοιάρια, θεωρούσαν υποχρέωσή τους να σταματούν στο παρακείμενο στη Μονή λιμανάκι για να προσκυνήσουν και να προσφέρουν κάποιο αφιέρωμα, κυρίως ομοίωμα πλοίου, ώστε να έχουν την προστασία του, κατά το ταξίδι τους¹⁴. Συνήθιζαν δε να ανυψώνουν τη σημαία του πλοίου τους στο μεσαίο ιστίο, σε ένδειξη τιμητικού χαιρετισμού, όταν διέρχονταν από την περιοχή¹⁵.

Ακόμη, επικράτησε ανάμεσα στους ναυτικούς, καθώς και στους Χριστιανούς κατοίκους, τόσο του νησιού, όσο και των απέναντι Μικρασιατικών παραλίων, να ρίχνουν στη

11. Βλ. *Νέον Έθνος*, 24/6.4.1912.

12. Βλ. *Φωνή της Κύπρου*, 2/15.6.1915. Περισσότερα για τη θαυμαστή αυτή ιστορία βλ. Κ. Κοκκινόφτα, *Η Μονή του Αποστόλου Ανδρέα*, ό.π., σ. 112-117.

13. Πέτρου Ολύμπιου, *Κυπριακαί Σελίδες*, Αλεξάνδρεια 1923, σ. 176· Ιω. Τσικνόπουλλου, *Ο Απόστολος Ανδρέας*, ό.π., σ. 35-36.

14. Ιερώνυμου Περιστιάνη, *Γενική Ιστορία της Νήσου Κύπρου από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι της Αγγλικής κατοχής*, Λευκωσία 1910, σ. 548. Μερικά από τα αφιερώματα πλοίων είδε και ο Ρούπερτ Γκάννις, κατά την επίσκεψή του στη Μονή, το 1935. Βλ. Rupert Gunnis, *Historic Cyprus*, Nicosia ³1973, σ. 169.

15. Βλ. *Φωνή της Κύπρου*, 24/6.8.1921.

θάλασσα μπουκάλια με λάδι, καθώς και, όπως διασώθηκε στις λαϊκές αφηγήσεις, ενσφράγιστα κιβώτια με δώρα και με χρήματα, κεντημένες ποδιές για το προσευχητάρι, καλύμματα για την Αγία Τράπεζα και άλλα εργόχειρα, που τα κύματα έφερναν στην παραλία, κοντά στη Μονή. Τότε, σύμφωνα με την παράδοση, κτυπούσε θαυματουργικά από μόνη της η καμπάνα της εκκλησίας, ως ειδοποίηση, και οι ιερείς κατέρχονταν για να μεταφέρουν τα δώρα στη Μονή¹⁶.

Με την πάροδο του χρόνου η φήμη αυτή της Μονής επαυξάνετο και από την ευρέως διαδεδομένη πεποίθηση των κατοίκων, για την προστασία που ο Απόστολος Ανδρέας παρείχε στα παιδιά. Γι' αυτό και πολλοί γονείς συνήθιζαν να τους δίνουν το όνομά του, που είναι σήμερα το πιο κοινό στο νησί: σχεδόν σε κάθε οικογένεια υπάρχει ένας Ανδρέας ή μία Ανδρούλα. Αρκετοί άλλοι «έτασαν» τα παιδιά τους στον Απόστολο και προσέρχονταν στη Μονή για να τα βαπτίσουν. Τα ανωτέρω ονόματα δίνονταν και σε πολλές άλλες περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα όταν παρουσιαζόταν πρόβλημα αποβολής ή δυσκολία στον τοκετό, οπότε γινόταν δέηση από τον ιερέα της κοινότητας και παρακαλούσαν τον Απόστολο Ανδρέα για βοήθεια, υποσχόμενοι να δώσουν στο παιδί το όνομά του¹⁷.

Στο «Λεύκωμα» της Μονής καταγράφηκαν πολλές περιπτώσεις γυναικών, που επικαλέσθηκαν τη βοήθεια του Αποστόλου για να ξεπεράσουν απρόοπτες δυσκολίες κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης ή της γέννας. Ανάμεσά τους περιλαμβάνεται και η θυγατέρα του ιερέα του χωριού Άγιος Θεόδωρος Καρπασίας, π. Θεοχάρη Παπαμιχαήλ, ονόματι Δέσποινα, η ζωή της οποίας κινδύνευσε, όταν ήταν έγκυος, από ακατάσχετη αιμορραγία. Επικαλέσθηκε τότε τον Απόστολο Ανδρέα, που ανταποκρίθηκε στην έκκλησή της και έσωσε τη ζωή της, με αποτέλεσμα να βαπτίσει αργότερα το νεογέννητο κοριτσάκι της στη Μονή και να το ονομάσει Ανδριανού¹⁸.

Ο λαός του νησιού, σύμφωνα με τις περί της δημόδους ιατρικής αντιλήψεις του, απέδιδε στον Απόστολο Ανδρέα και μερικές άλλες θαυματουργικές ιδιότητες. Για παράδειγμα, εθεωρείτο ο κατεξοχήν Άγιος που θεραπεύει τον σεληνιασμό, δηλαδή την

16. Αθηνάς Ταρσούλη, *Κύπρος*, τ. Β', Αθήνα 1963, σ. 74.

17. Γεώργιου Παπαχαλαράμπους, *Κυπριακά ήθη και έθιμα*, Λευκωσία 1965, σ. 37, 39· Ιω. Τσικνόπουλλου, *Ο Απόστολος Ανδρέας*, ό.π., σ. 35.

18. Ιω. Τσικνόπουλλου, *Ο Απόστολος Ανδρέας*, ό.π., σ. 41-42.

επιληψία, καθώς και τις παθήσεις των οφθαλμών και την τύφλωση¹⁹. Ένα τέτοιο περιστατικό επιληψίας περιέγραψε ο ποιητάρης Χριστόφορος Παλαίσης, αναφερόμενος στη θεραπεία, το 1925, του Κώστα Μιχαήλ από τη Λευκωσία, ο οποίος, όπως σημειώνει, μετονομάστηκε σε Ανδρέα, σε ένδειξη τιμής και ευχαριστιών προς τον θαυματουργό Απόστολο²⁰.

Επίσης, ο λόγιος εκδότης του περιοδικού «Κυπριακά Γράμματα», καθηγητής στο Παγκύπριο Γυμνάσιο και αργότερα στην Ορθόδοξη Θεολογική Σχολή της Μασσαχουσέτης, Κώστας Προυσή, αναφέρει ότι ο ίδιος γνώριζε κάποιο νέο που έπασχε από επιληψία και πως είχε αποταθεί σε διάφορους γιατρούς, χωρίς, όμως, καμία ωφέλεια. Τελικά τάχθηκε στον Απόστολο Ανδρέα να μεταβεί περπατητός και ξυπόλητος στη Χάρη του και να του «σκλαβωθεί», δηλαδή να εργαστεί, χωρίς αμοιβή, στα διάφορα διακονήματα της Μονής, για περίοδο έξι μηνών. Όπως σημειώνει, όταν μετά από ένα χρόνο ξανασυναντήθηκαν, ήταν υγιής και δυνατός και είχε μετονομαστεί σε Ανδρέα, προς τιμή του θαυματουργού Αποστόλου²¹.

Ας σημειωθεί ότι στον Απόστολο «σκλαβώθηκε», μεταξύ των ετών 1941-1942, και η λαϊκή ποιήτρια Χριστίνα Χατζημιχαήλ από την Αγία Μαρίνα Ξυλιάτου, η οποία επίσης έπασχε από επιληψία. Πράγματι, στη συνέχεια η υγεία της αποκαταστάθηκε, οπότε μετονομάστηκε σε Ανδριάννα και εξιστόρησε η ίδια το σχετικό γεγονός σε ποίημα, που εξέδωσε στη Λευκωσία το 1954²².

19. Νεοκλή Κυριαζή, «Δημώδης κυπριακή ιατρική», *Κυπριακά Χρονικά* 4 (1926) 8-9.

20. *Η διά θαύματος του Αποστόλου Ανδρέα τελεία θεραπεία του εκ Λευκωσίας Κωστή Μιχαήλ, μετονομασθέντος Ανδρέα Μιχαήλ, ο οποίος έπασχεν από σεληνιασμόν, γενομένη την 15ην Αυγούστου του έτους 1925, ημέραν Σάββατον και ώραν 6ην μετά μεσημέρι, κατά μαρτυρίαν πολλών αυτοπτών, υπό Χρ. Θ. Παλαίση, Λευκωσία 1925.*

21. Κώστα Προυσή, «Ο Απόστολος Ανδρέας στην Κύπρο», *Πνευματική Κύπρος* 353-355 (1990) 144.

22. *Τα φρικτά και ανιστόρητα πάθη της Χριστίνας Χατζημιχαήλ εξ Αγίας Μαρίας (Ξυλιάτου). Η διά θαύματος του Αποστόλου Ανδρέα θεραπεία αυτής και η μετ' ονόμασή της εις Ανδριάννα, Λευκωσία 1954.* Γενικά, για το έθιμο του σκλαβώματος στις κυπριακές Μονές και ιδίως στη Μονή Κύκκου βλ. Κωστή Κοκκινόφτα, «Το έθιμο του "Σκλαβώματος" στη Μονή Κύκκου», *Ενατενίσεις* 21 (2013) 86-91.

Μία άλλη περίπτωση αναφέρεται από τον Άγγλο αποικιακό αξιωματούχο Ρούπερτ Γκάννις, ο οποίος συνάντησε στη Μονή, κατά την εκεί επίσκεψή του, το 1935, ένα νέο που θα εργαζόταν στα διάφορα διακονήματά της για δύο χρόνια, χωρίς καμία αμοιβή. Και αυτό, γιατί είχε εμπλακεί σε ένα επικίνδυνο αυτοκινητικό δυστύχημα, από το οποίο εξήλθε αβλαβής, όταν επικαλέστηκε τον Απόστολο Ανδρέα, για να τον προστατεύσει. Ο Γκάννις αναφέρει και αρκετά άλλα θαύματα, που προφανώς άκουσε από τους προσκυνητές, όπως για παράδειγμα αυτό κατοίκων γειτονικού χωριού στη Μονή, οι οποίοι εισήλθαν στον ναό για να κλέψουν χρήματα. Όταν, όμως, επιχειρήσαν να φύγουν, διαπίστωσαν ότι είχαν χαθεί οι πόρτες και αντικαταστάθηκαν από τοίχο, οπότε επέστρεψαν τα χρήματα και οι πόρτες ως εκ θαύματος επανήλθαν στις θέσεις τους. Ο Άγγλος αξιωματούχος προσθέτει και μία προσωπική μαρτυρία για ένα τυφλό παιδί, το οποίο ανέβλεψε μόλις πάτησε το πόδι του στο κατώφλι του ναού²³.

Πολλά άλλα θαύματα του Αποστόλου Ανδρέα καταγράφηκαν στο «Λεύκωμα» της Μονής, όπως για παράδειγμα αυτό της θεραπείας, τον Αύγουστο του 1911, ενός ασθενή κατοίκου του Αγίου Μέμοννα Αμμοχώστου, ύστερα που η σύζυγός του ζήτησε τη βοήθεια του Αποστόλου, υποσχόμενη ότι θα προσέφερε στη Μονή σε ασήμι ό,τι πρωταντίκριζε. Όταν δε έγινε το θαύμα, αυτή είδε τη γάτα της, και υλοποιώντας την υπόσχεσή της, παρήγγειλε σε χρυσοκόο, το σχήμα και το μέγεθος του ζώου σε ασήμι και το μετέφερε στον ναό, όπου το τοποθέτησε μπροστά από την εικόνα του Αποστόλου²⁴. Καταγράφεται ακόμη η θαυμαστή θεραπεία, το 1926, της συζύγου του δάσκαλου Αντώνιου Παπαγεωργίου, Θεοπίστης, η οποία κινδύνευε από ανίατη ασθένεια. Εμφανίστηκε, όμως, στον ύπνο της ο Απόστολος Ανδρέας, που τη διαβεβαίωσε ότι θα επανεύρισκε την υγεία της, όπως και πράγματι έγινε, οπότε, κατά την εντολή του, μετονομάστηκε σε Ανδριανή²⁵.

Στο «Λεύκωμα» της Μονής καταγράφονται και πολλά άλλα θαύματα, τα οποία οι προσκυνητές διηγούνταν κατά την επιστροφή τους στις πόλεις και στα χωριά τους, συνέβαλλαν στην εδραίωση της λαϊκής αντίληψης, ότι ο Απόστολος βοηθούσε όλους,

23. R. Gunnis, *Historic Cyprus*, ό.π., σ. 169-170.

24. Γ. Πτωχόπουλου, *Η αξιοθαύμαστος ιστορία*, ό.π., σ. 14· Ιω. Τσικνόπουλλου, *Ο Απόστολος Ανδρέας*, ό.π., σ. 42.

25. Γ. Πτωχόπουλου, *Η αξιοθαύμαστος ιστορία*, ό.π., σ. 19-21.

κυρίως, όμως, όσους τον επικαλούνταν με πίστη και συντριβή καρδιάς. Γι' αυτό και συνεχώς κατέφθαναν προσκυνητές στη Χάρη του, όχι μόνο από την Κύπρο, αλλά και από τις γύρω χώρες²⁶, όπου ανθούσε ο Ελληνισμός στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα.

Όπως διαπιστώνεται από τις διάφορες διηγήσεις θαυμάτων, ο Απόστολος Ανδρέας εθεωρείτο ως ένας απαιτητικός Άγιος για όσα του «έτασσαν» οι πιστοί. Είναι χαρακτηριστικό το παράδειγμα με τον χωρικό Τοουλή Κούρη από τη Σκαρίνου, ο οποίος υποσχέθηκε να προσφέρει στον Απόστολο το ένα από τα δύο βόδια του, αν τον βοηθούσε να επανεύρει την υγεία του. Η προσευχή του εισακούστηκε, αλλά ο Τοουλής προτίμησε να στείλει χρήματα στη Χάρη του, αφού το ζώο ήταν απαραίτητο για τις γεωργικές του ενασχολήσεις. Σχεδόν αμέσως, όμως, αυτό χάθηκε από τον στάβλο και μάταια το έψαχνε στις γύρω περιοχές, μέχρι που κάποιος του είπε ότι είδε ένα βόδι να τρέχει κυνηγημένο στον δρόμο, που οδηγούσε προς τον Απόστολο Ανδρέα. Ο Τοουλής μετέβη στη συνέχεια στη Μονή, όπου συνάντησε το ζώο στην εκεί μάντρα, έχοντας εκπληρώσει το ίδιο την υπόσχεση του αφεντικού του. Τότε, έτρεξε στον ναό, όπου ευχαρίστησε τον Απόστολο για τη θεραπεία του και δόξασε το όνομά του για το θαυμαστό γεγονός²⁷.

Παρόμοια θαυμαστά γεγονότα αναφέρονται και στον κυπριακό τύπο των πρώτων δεκαετιών του 20ού αιώνα. Κυρίως προέρχονταν από γνωστοποιήσεις, μέσω επιστολών, ατόμων που ανάγγελλαν τη σωτηρία τους από μία δύσκολη και απρόοπτη εξέλιξη της υγείας τους ή ένα απροσδόκητο κίνδυνο. Για παράδειγμα, το 1915 ο εκ Μόρφου Γ. Ιορδάνου κοινοποίησε με επιστολή του τη σωτηρία της μικρής θυγατέρας του, η οποία, μετά από προσκύνημα στη Μονή, κατέπεσε από την άμαξα και καταπλακώθηκε από τους τροχούς. Ωστόσο, δεν έπαθε τίποτε, λόγω της άμεσης ανταπόκρισης του Αποστόλου στις αγωνιώδεις εκκλήσεις των μελών της οικογένειας²⁸.

Από άλλη επιστολή, που δημοσιεύτηκε το 1919 από τον εκ Στροβόλου Ιωσήφ Πετράρη, πληροφορούμαστε για τη θεραπεία του από τον Απόστολο Ανδρέα, στον οποίο κατέφυγε, ύστερα που επισκέφθηκε αρκετούς γιατρούς για να απαλύνουν τους ισχυρούς

26. Π. Ολύμπιου, *Κυπριακαί Σελίδες*, ό.π., σ. 177.

27. Αθ. Ταρσούλη, *Κύπρος*, τ. Β', ό.π., σ. 73-74.

28. Βλ. *Ελευθερία*, 21/6.11.1915.

πόνους, που ένιωθε στην κοιλιακή χώρα²⁹. Επίσης, το ίδιο συνέβη και το 1938, οπότε θεραπεύτηκε η Χρυστάλλα Σάββα από το Μένοικο, η οποία είδε σε όραμα τον Απόστολο³⁰, καθώς και το 1947, η Ιφιγένεια Βοσκαρίδου από τον Κάμπο, που σώθηκε από ακατάσχετη αιμορραγία, ύστερα που επικαλέστηκε τον Απόστολο³¹.

Θαύματα του Αποστόλου Ανδρέα αναγγέλλονταν επίσης κατά την πανήγυρή του, όπως στις 15 Αυγούστου 1913, οπότε, σύμφωνα με τον τύπο της εποχής, ένα νεαρό κορίτσι από τη Λάρνακα, η Μαρία Τσιγαρίδη, η οποία ήταν εκ γενετής κωφάλαλη, θεραπεύτηκε μετά που προσκύνησε τη θαυματουργή εικόνα του³². Επίσης, στις 15 Αυγούστου 1937, ένας νέος 35 ετών, ο οποίος ήταν τυφλός από δεκαπενταετίας, ανέβλεψε, ύστερα που παρουσιάστηκε στον ύπνο του ο Απόστολος και του υποσχέθηκε ότι θα τον θεράπευε εάν προσερχόταν στη Μονή και κρατούσε την εικόνα του, για να προσκυνούν οι πιστοί³³.

Κατά τη λαϊκή αντίληψη, ο Απόστολος Ανδρέας βοηθούσε επίσης όσους παρεκτρέπονταν, ώστε να επανέλθουν στον «ίσιο δρόμο», είτε παιδεύοντάς τους, ώστε να αντιληφθούν τα ολισθήματά τους, είτε προτρέποντάς τους να αναθεωρήσουν τον τρόπο ζωής τους. Ενδεικτική είναι για το θέμα αυτό η αφήγηση του κατοίκου του χωριού Αγρίδια Λεμεσού Χαράλαμπου Κωνσταντίνου, πρώην άθεου, υβριστή των θείων και ιερόσυλου, κατά μαρτυρία του. Σύμφωνα με όσα ανέφερε, κάποτε είχε μεταβεί μαζί με δύο Μουσουλμάνους για να κλέψουν ιερά σκεύη από κάποιο ναό, στον οποίο εισήλθαν οι δύο τελευταίοι, που όμως τυφλώθηκαν, μόλις δοκίμασαν να αγγίξουν το άγιο δισκοπότηρο. Ανέβλεψαν δε, μόνο όταν άφησαν τα ιερά σκεύη, οπότε εγκατέλειψαν τον ναό με την απόφαση να μην ξανακλέψουν. Σύμφωνα με τον Κωνσταντίνου, εμφανίστηκε στη συνέχεια ενώπιόν του ο Απόστολος Ανδρέας, όταν επισκέφθηκε τη Μονή, κατά την πανήγυρη της

29. Βλ. *Φωνή της Κύπρου*, 3/16.8.1919.

30. Βλ. *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, 14.10.1938.

31. Βλ. *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, 17.6.1947.

32. Βλ. *Εφημερίς του Λαού*, 23/6.9.1913 [= Κ. Κοκκινόφτα, *Η Μονή του Αποστόλου Ανδρέα*, ό.π., σ. 102]. Μάλλον πρόκειται για το θαύμα, το οποίο καταγράφηκε και στο Λεύκωμα της Μονής, αλλά που στη δημοσίευσή του από τον Ιω. Τσικνόπουλλου, *Ο Απόστολος Ανδρέας*, ό.π., σ. 42, αποδόθηκε στο έτος 1910, αντί στο ορθό 1913.

33. Βλ. *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, 17.8.1937.

15ης Αυγούστου 1939, και με τη βοήθειά του, μετά από κάποια θαυμαστά γεγονότα, επέστρεψε στην «ευθεία οδό»³⁴.

Το 1939, επίσης, ο Ηλίας Ιωάννου από τα Άρδανα, κάτοικος Αμερικής, έστειλε στη Μονή ποσό 20 λιρών, συνοδευόμενο από επιστολή, όπου σημείωνε ότι είχε εμφανιστεί στον ύπνο του ο Απόστολος Ανδρέας με τη μορφή γέροντος με άσπρα γένεια, καθήμενου σε μικρό γαϊδούρι. Το γεγονός αυτό τον είχε συγκλονίσει, με αποτέλεσμα να μετανοήσει για την άσωτη ζωή του και να αποφασίσει να «διάγει εν σωφροσύνη»³⁵.

Είναι αξιοσημείωτο ότι ο Απόστολος, σύμφωνα με αναφορές πιστών, που υποστήριζαν ότι αξιώθηκαν να τον αντικρίσουν σε όραμα ή στον ύπνο τους, είχε τη μορφή σεβάσμιου γέροντος με κατάλευκα γένεια, καθήμενου σε άσπρο γαϊδούρι. Εκτός από τον προαναφερθέντα Ηλία Ιωάννου, την ίδια περιγραφή διασώζουν δημοσιεύματα εφημερίδων των ετών 1933 και 1937, στα οποία σημειώνεται ότι είχε εμφανιστεί στη δεκάχρονη μαθήτριά του Παρθεναγωγείου της Αχερίτου Αιμιλία Χριστοφή³⁶ και στον δεκαπενταετή νέο από το Παραλίμνι Α. Χατζηβράκα³⁷. Παρόμοια περιγραφή για τη μορφή του Αποστόλου διέσωσε και η εντεκάχρονη Θεογνωσία Τιμοθέου από το χωριό Μαρώνι, την οποία θεράπευσε, το 1934, από υπερκόπωση, ύστερα που την οδήγησε με το γαϊδουράκι του, κατά θαυμαστό τρόπο, ανά την οικουμένη και «της έδειξε τον κόσμο»³⁸. Αναφέρεται, επίσης, και σε πολλά από τα ποιητάρικα άσματα, που τραγουδήθηκαν στο νησί, κατά την Αγγλοκρατία,

34. Βλ. *Ελευθερία*, 18.8.1939.

35. Βλ. *Ελευθερία*, 6.8.1939.

36. Βλ. *Ελευθερία*, 17.6.1933.

37. Βλ. *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, 25.5.1937.

38. Μοναχού Ιωσήφ Διονυσιάτου, *Η μικρή Θεογνωσία και το συγκλονιστικό θαύμα του Αποστόλου Ανδρέα*, Μαρώνι 2016, σ. 19-27.

όπως σε αυτά των Λοϊζή Κουρουζιά και Ιωάννη Κυριακόπουλου, για τη θαυματουργική θεραπεία της Σοφίας Μυλίκουρου από το χωριό Άγιος Δημήτριος Μαραθάσας³⁹.

Εκτός από τους Χριστιανούς κατοίκους της Κύπρου, τον Απόστολο Ανδρέα ευλαβούνταν επίσης και πολλοί Μουσουλμάνοι, οι οποίοι πραγματοποιούσαν διάφορα τάματα στη Χάρη του. Αρκετοί από αυτούς, που έπασχαν από ποικίλα νοσήματα, συνήθιζαν να μεταβαίνουν στη Μονή τη μέρα της πανήγυρης, στις 15 Αυγούστου, με την πεποίθηση της άμεσης ανταπόκρισής του στην παράκληση για θεραπεία⁴⁰. Ενδεικτική για το θέμα αυτό είναι η μαρτυρία του γιατρού Νεοκλή Κυριαζή, ο οποίος κατέγραψε, το 1926, τη βεβαιότητα πολλών Μουσουλμάνων, για την ιαματική δύναμη του Αποστόλου. Αναφέρει μάλιστα μία ευρέως διαδεδομένη ιστορία, για κάποιο Μουσουλμάνο, ο οποίος οδήγησε τον τυφλό γιο του στη Μονή με σκοπό τη θεραπεία του, φέροντας ως τάμα ένα βόδι. Όταν δε πλησίασαν σε αυτήν, ο γιος θαυματουργικά ανέβλεψε, οπότε ο πατέρας αποφάσισε να επιστρέψει στο χωριό του, με τη δικαιολογία, ότι δεν ήταν ανάγκη πλέον να παραδώσει το τάμα. Ακολούθησε, όμως, η επανατύφλωση του παιδιού, χωρίς πλέον καμιά δυνατότητα θεραπείας, παρά τα νέα αφιερώματα που προσφέρθηκαν⁴¹. Την ίδια διήγηση διασώζει και ο Ρούπερτ Γκάννις, ο οποίος σημειώνει, επίσης, ότι στον Απόστολο προσεύχονταν, τόσο Μουσουλμάνοι, όσο και Χριστιανοί, και πως ήταν αμέτρητες οι ιστορίες, που διηγούνταν για τα θαύματά του⁴².

Παρόμοιες αναφορές για τον σεβασμό, που έτρεφαν οι Μουσουλμάνοι κάτοικοι της Κύπρου προς τον Απόστολο Ανδρέα εντοπίζονται και στον κυπριακό τύπο. Για παράδειγμα, αναφέρεται ότι, τον Αύγουστο του 1913, μερικές βδομάδες μετά τον τερματισμό των

39. Το νεώτερον θαύμα του Αποστόλου Ανδρέα, που εθεράπευσε την Σοφίαν Γ. Μυλίκουρου εκ του χωριού Αγίου Δημητρίου επαρχ. Λεμεσού, κατά την 9ην Μαρτίου ημέραν Τρίτην και ώραν 4 μ.μ., υπό Λοϊζή Ζ. Κουρουζιά, Εκδότης Λεωνίδας Α. Καραφωδιάς, [Λευκωσία] 1937· Το νέον θαύμα του Αποστόλου Ανδρέου, που εθεράπευσε την Σοφίαν Γ. Μυλίκουρου, εκ του χωριού Αγίου Δημητρίου Λεμύθου Μαραθάσας, επαρχίας Λεμεσού, κατά την 9ην Μαρτίου ημέραν Τρίτην και ώραν 4 μ.μ., υπό Ιωάννη Δ. Κυριακόπουλου, Λευκωσία 1937.

40. Βλ. *Ελευθερία*, 22/4.9.1915.

41. Ν. Κυριαζή, «Δημώδης κυπριακή ιατρική», *ό.π.*, σ. 9.

42. R. Gunnis, *Historic Cyprus*, *ό.π.*, σ. 169.

Βαλκανικών Πολέμων, ένας Μουσουλμάνος μετέβη στη Μονή, όπου προσέφερε ένα βόδι ως τάμα, για να περπατήσει το οκτάχρονο παράλυτο παιδί του, που ήταν μαζί του. Κανένα θαυμαστό γεγονός, όμως, δεν συνέβη ύστερα από το προσκύνημά του, οπότε πήρε περίλυπος τον δρόμο της επιστροφής. Καθοδόν, όμως, συνάντησε ένα γέροντα, ο οποίος τον συμβούλεψε να οδηγήσει ξανά το παιδί στη Μονή, όπου, όπως του ανέφερε, είχε επιστρέψει ο Απόστολος, που έλειπε προηγουμένως στον πόλεμο. Και πράγματι, ο Μουσουλμάνος εκείνος υπάκουσε και το παιδί θεραπεύτηκε⁴³.

Ένα άλλο σχετικό περιστατικό καταγράφει ο Γεώργιος Πτωχόπουλος, ο οποίος αναφέρει ότι, επί των ημερών του κτήτορα του ναού Οικονόμου Ιωάννη Νικόλα Διάκου (†1909), είχε σταλεί από τον εκ Σαλαμιού της Πάφου κάτοικο της πόλης Μερσίνας της Μικράς Ασίας, Κωνσταντίνο Μαυρομάτη, μία γαλανή σημαία, που είχε από τη μια πλευρά τους Αποστόλους Πέτρο και Ανδρέα και από την άλλη τον Κύριο Ιησού Χριστό με το Ευαγγέλιο, και την παράκληση να αναρτάται κατά τη μέρα της πανήγυρης. Έτυχε, όμως, να βρίσκεται τότε στη Μονή ένας Μουσουλμάνος αστυνομικός, ο οποίος εξεφράσθη με περιφρονητικά λόγια για τον σεβασμό, που επεδείκνυαν οι Χριστιανοί στη σημαία, και με ειρωνικά σχόλια για την ευλάβειά τους, κατά τη λιτάνευση της θαυματουργής εικόνας του Αποστόλου. Σύμφωνα με τον Πτωχόπουλο, ο Μουσουλμάνος δεν πρόλαβε να αποσώσει τον λόγο του και κατελήφθη από σπασμούς, με αποτέλεσμα να πέσει στο έδαφος.

Δημιουργήθηκε τότε θόρυβος ανάμεσα στους παρισταμένους και ο π. Ιωάννης, όταν πληροφορήθηκε το γεγονός, προσέτρεξε κοντά του και, αφού τον σταύρωσε, τοποθέτησε τη θαυματουργή εικόνα στο στήθος του. Αμέσως, εκείνος ηρέμησε και έπεσε σε βαθύ ύπνο, που διήρκεσε για περισσότερο από δύο ώρες. Όταν ξύπνησε και αντελήφθη τι έγινε μετέβη στον ναό και, αφού άδειασε όσα χρήματα είχε στο πορτοφόλι του στον δίσκο, έκανε πέντε μετάνοιες μπροστά από την εικόνα, προσκύνησε και απεχώρησε ντροπιασμένος. Σύμφωνα με τον Πτωχόπουλο, το γεγονός αυτό διαδόθηκε ανάμεσα στους Μουσουλμάνους κατοίκους, οι

43. Βλ. *Ένωσις*, 23/5.9.1913 [= Κ. Κοκκινόφτα, *Η Μονή του Αποστόλου Ανδρέα*, ό.π., σ. 102].

οποίοι θεωρούσαν τον Απόστολο Ανδρέα «άνθρωπο του Θεού», που θεραπεύει και τους αλλόπιστους, αρκεί να τον πιστεύουν με καθαρή καρδιά⁴⁴.

Στον κυπριακό τύπο εντοπίζονται και αρκετά άλλα δημοσιεύματα, που σχετίζονται με την πίστη των Μουσουλμάνων της Κύπρου προς τον θαυματουργό Απόστολο. Για παράδειγμα, τον Αύγουστο του 1908, δημοσιεύτηκε σχετικό κείμενο για νεαρή Μουσουλμάννα, η οποία επιθυμούσε διακαώς να επισκεφθεί τη Μονή, αλλά παρεμποδιζόταν από τον αδελφό της. Ωστόσο, παρά την απαγόρευσή του, πραγματοποίησε την επιθυμία της, οπότε εκείνος χειροδίκησε εναντίον της. Δυστυχώς, όμως, γι' αυτόν, ένα ζώο του απέθανε, οπότε απέδωσε το γεγονός σε τιμωρία του Αποστόλου και δεν ενόχλησε ξανά την αδελφή του⁴⁵. Επίσης, αναφέρεται ότι, τον Αυγούστο του 1913, θεραπεύτηκε από τον Απόστολο και ανέβλεψε ένας εκ γενετής τυφλός Μουσουλμάνος κάτοικος του χωριού Γαληνή, ύστερα που μετέβη με θερμή πίστη στη Μονή και προσκύνησε τη θαυματουργή εικόνα του⁴⁶.

Από άλλο δημοσίευμα πληροφορούμαστε επίσης, ότι ένας νεαρός Μουσουλμάνος υπεξάιρεσε, το 1930, μία λαμπάδα της Μονής, από αυτές που είχαν μεταφερθεί στη Λευκωσία για να εκποιηθούν. Όπως ο ίδιος ομολόγησε αργότερα, το βράδυ δεν μπορούσε να κοιμηθεί, αφού έβλεπε μπροστά του τον Απόστολο να τον επιπλήττει. Γι' αυτό και ομολόγησε την κλοπή, ώστε να εξιλεωθεί⁴⁷. Επίσης, το 1937, περιγράφεται η θαυμαστή θεραπεία Μουσουλμάννας κατοίκου του χωριού Κάτω Αμιάντος ονόματι Ακκιλέ, η οποία ήταν βαριά άρρωστη, αλλά θεραπεύτηκε, ύστερα που είδε σε όραμα τον Απόστολο να την

44. Γ. Πτωχόπουλου, *Η αξιοθαύμαστος ιστορία*, ό.π., σ. 23-24. Επίσης βλ. Ιω. Τσικνόπουλλου, *Ο Απόστολος Ανδρέας*, ό.π., σ. 44, όπου σχολιάζονται επιπρόσθετα και οι αντιλήψεις των Μουσουλμάνων κατοίκων της Κύπρου για τη θεραπεία, που ο Απόστολος παρείχε σε όσους προσέρχονταν με πίστη στη Μονή, και την ονομασία «άνθρωπος του Θεού», που του απέδιδαν. Πιθανότατα, το ανωτέρω περιστατικό συνέβη το έτος 1889, οπότε, σύμφωνα με σχετικό δημοσίευμα, Μουσουλμάνος χωροφύλακας επέδειξε απαξιωτική συμπεριφορά έναντι των πιστών και της εικόνας του Αποστόλου, οπότε «τιμωρήθηκε υπό φρικτού σεληνιασμού». Βλ. *Ένωσις*, 19/31.8.1889.

45. Βλ. *Φωνή της Κύπρου*, 23/5.9.1908.

46. Βλ. *Εφημερίς του Λαού*, 23/6.9.1913.

47. Βλ. *Ελευθερία*, 5.11.1930.

παροτρύνει να μεταβεί στην εκκλησία της κοινότητας, που είναι αφιερωμένη στη Χάρη του, και να προσκυνήσει⁴⁸.

Θαύματα του Αποστόλου Ανδρέα σε Μουσουλμάνους καταγράφηκαν επίσης στο «Λευκώμα» της Μονής, όπως για παράδειγμα το σχετικό με παράλυτη κάτοικο της Λευκωσίας, η οποία θεραπεύτηκε ύστερα που μετέβη και προσκύνησε την εικόνα του. Σύμφωνα με όσα αναφέρονται, έκτοτε η Μουσουλμάννα μετέβαινε στη Μονή, τουλάχιστον μια φορά τον χρόνο, για να ευχαριστήσει τον Πρωτόκλητο μαθητή για τη θεραπεία της⁴⁹. Επίσης, παρόμοια θαυμαστά γεγονότα διασώζει και ο τελευταίος Οικονόμος της Μονής του Αποστόλου Ανδρέα πριν από την τουρκική εισβολή του 1974, Κλεόπας Κουρουζίδης. Όπως αναφέρει, πολλοί Μουσουλμάνοι προσέρχονταν στη Μονή για να προσκυνήσουν, φέρνοντας μαζί τους δώρα και τάματα για τον Άγιο. Περιγράφει δε διάφορα θαύματά του, όπως αυτό που συνέβη το 1968, όταν ένα τυφλό κορίτσι, ηλικίας δώδεκα χρόνων, από την Πάφο, ανέβλεψε μόλις εισήλθε στον ναό και πλησίασε την εικόνα του Αποστόλου⁵⁰.

Αναμφίβολα, η θαυμαστή αυτή παρουσία του Αποστόλου Ανδρέα στη ζωή των κατοίκων της Κύπρου, Χριστιανών και Μουσουλμάνων, συνέτεινε, ώστε η ιστορική Μονή του στην Καρπασία να αποκτήσει παγκύπρια αίγλη και να αποτελέσει στα νεότερα χρόνια ένα από τα σημαντικότερα προσκυνήματα του τόπου. Εξακολουθεί δε και σήμερα, ύστερα από το μερικό άνοιγμα των οδοφραγμάτων από τις κατοχικές αρχές, το 2003, να προσελκύει εκατοντάδες προσκυνητές, οι οποίοι μεταβαίνουν μαζικά στη Μονή του για να προσευχηθούν στον θαυματουργό Απόστολο και να ζητήσουν τη βοήθειά του για να αντεπεξέλθουν στις δυσκολίες της ζωής.

48. Βλ. *Ελευθερία*, 29.8.1937. Ας σημειωθεί ότι το θαύμα αυτό του Αποστόλου Ανδρέα τραγουδήθηκε από τον ποιητή Λεωνίδα Καραφωδιά: *Η ασθένεια της Ακκιλές Μαυρούς εκ του χωρίου Κάτω Αμίαντος και η διά θαύματος του Αποστόλου Ανδρέα εκκλησίας του χωρίου αυτού θεραπεία αυτής, γενομένη την 26 Αυγούστου 1937, υπό Λεωνίδα Α. Καραφωδιά*, [Λευκωσία 1937].

49. Ιω. Τσικνόπουλλου, *Ο Απόστολος Ανδρέας*, ό.π., σ. 44.

50. Βλ. *Αμμόχωστος*, 25.11.1978 [= Κ. Κοκκινόφτα, *Η Μονή του Αποστόλου Ανδρέα*, ό.π., σ. 344].

Δημοσιεύτηκε στον τόμο: Ιεράς Επισκοπής Καρπασίας (εκδ.), *Η Ιερά Μονή του Αποστόλου Ανδρέα στην Καρπασία*, Λευκωσία 2020, σ. 51-69.